

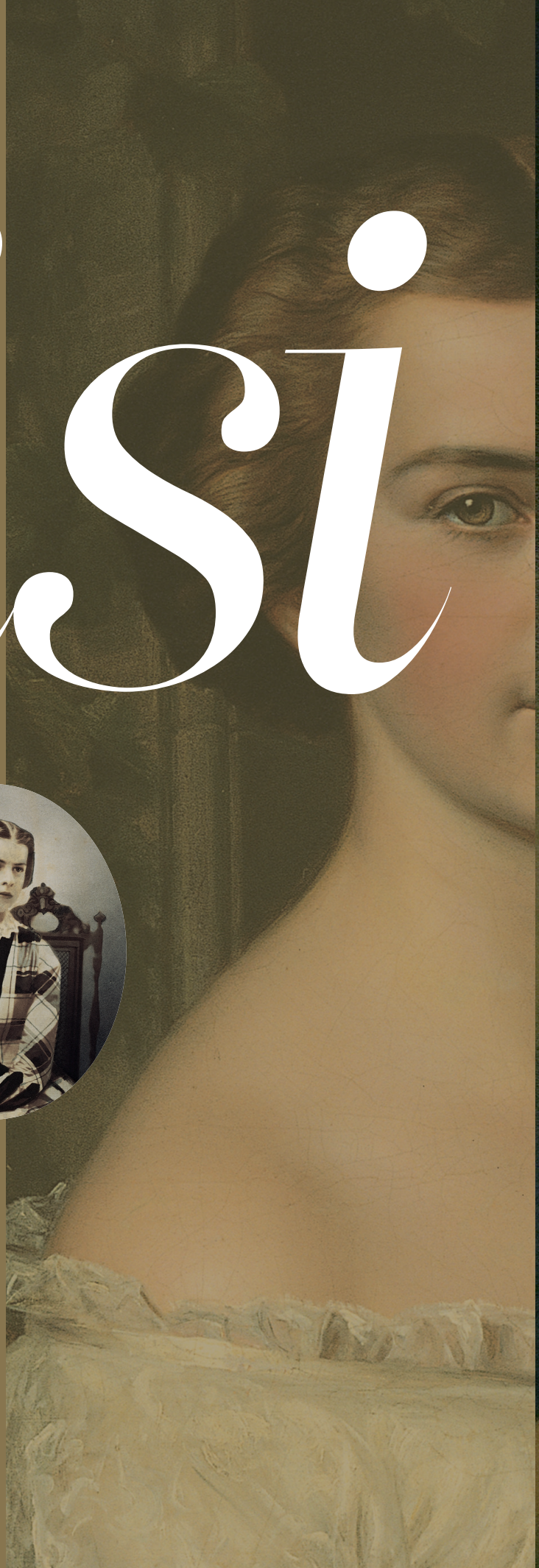

Sisi

Sprookje & werkelijkheid

↑ Elisabeth als Hongaarse koningin. Georg Raab, 1867.
(IMAGNO/Austrian Archives)

Sisi

Sprookje & werkelijkheid

Katrin Unterreiner, Patric Aalders

Met een bijdrage over het verblijf
van Sisi in Nederland door Anne-Dirk
Renting – Paleis Het Loo

WalburgPers

Colofon

Verschenen ter gelegenheid van de tentoonstelling *Sisi. Sprookje & werkelijkheid* in Paleis Het Loo Nationaal Museum, Apeldoorn.

PALEIS HET LOO

Afbeeldingen omslag

Voorzijde

Keizerin Elisabeth in hofgala met diamanten sterren. Schilderij van Franz Xaver Winterhalter, 1865. (IMAGNO/Austrian Archives)

Achterzijde boven

← Elisabeth voor de avondhemel. Schilderij van Franz Xaver Winterhalter, 1864. (Museum des Mobiliendepots)

Achterzijde onder

← Elisabeth met klimopsieraden. Amanda Bergstedt naar Franz Schrotzberg. (Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges m.b.H.)

↔ Elisabeth in amazezit.

Foto uit 1863 van Ludwig Angerer.

→ Elisabeth van Oostenrijk, postuum portret van Gyula Bencz.r, 1899. (IMAGNO/Austrian Archives)

www.walburgpers.nl

1e druk april 2015

2e druk mei 2015

3e druk november 2015

© 2015 Katrin Unterreiner, Patric Aalders en Anne-Dirk Renting, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

Oorspronkelijke titel

Sisi – Mythos und Wahrheit

Geschreven door Katrin Unterreiner

Vertaald uit het Duits door Corine van den Broek, Amsterdam

Kaderteksten geschreven door Patric Aalders

'In strengstem Incognito' geschreven

door Anne-Dirk Renting

Beeld- en eindredactie

Patric Aalders

Lithograaf

Bert van der Horst, BFC Graphics & Design, Amersfoort

Omslagontwerp

Erwin Bomans, Leucq!^{BNO}, Hof van Twente

Ontwerp binnenwerk

Ronald Boiten & Irene Mesu, Amersfoort

Met dank aan

Ayla Blum, Historische Kring Stad Muiden
Ger van Dijk, Begijnhofkapel, Amsterdam
André Evers, Apeldoorn
Tibor Gönczi, Gödöllő
Farida Guseynova, Czaar Peterhuisje, Zaandam
Gerben Graddezz Hellinga, Deventer
Andreas en Margaretha Habsburg-Lothringen, Wallsee, Niederösterreich
Koos Jipping, Bellingwolde
Martin Kiefer, Genootschap Oud Zandvoort
Sandra Kluyskens, St. Agatha-parochie, Zandvoort
Jan Kol, Zandvoorts Museum, Zandvoort
Michaela Lindinger, Wien Museum, Wenen
Yvonne Molenaar, Muiderslot, Muiden
Josephine Moonen, Stadsarchief Naarden
Irmgard Pangerl, Österreichisches Staatsarchiv, Wenen
Leon Pennings, Koninklijk Huisarchief, Den Haag
Ineke Peterse, Rijksmuseum, Amsterdam
Evelien Pieterse, Spoorwegmuseum, Utrecht
Paul Scheelings, Haarlem
Marieke Spliethoff, Paleis Het Loo Nationaal Museum, Apeldoorn
Ria Tuenter, Varsseveld
Floor Twisk, Bisdom Haarlem-Amsterdam, Haarlem
Heide Warncke, Joods Historisch Museum, Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351 zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

ISBN 9789057306839

NUR 698

✉ Lithografie van Elisabeth met robijnsieraad, circa 1880. (Dorotheum, Wien)

7 Voorwoord

1 Het ontstaan van de mythe

- 9 *Sisi of Sissi*
- 10 De dood
- 10 De icoon
- 13 Elisabeth in de film

2 Het begin

- 17 *De Wittelsbacher en Beieren*
- 20 Jeugd in Beieren
- 21 Verloving
- 22 Een bijzondere avondjurk
- 23 Bruiloft in Wenen
- 26 De bruidssieraden
- 29 *Aartshertog*
- 31 *Ischl*

3 Leven aan het hof

- 33 Diamanten sterren
- 34 *De Hofburg*
- 37 De eerste huwelijksjaren
- 42 *Paleis Schönbrunn*
- 42 Erzsébet Királyné – Koningin Elisabeth van Hongarije
- 43 Strijd om de opvoeding

4 Familieleden

- 47 *Schoonmoeder Sophie*
- 49 *De oudste dochter Sophie*
- 50 Kroonprins Rudolf
- 53 Gisela en Marie Valerie
- 55 *Een koninklijke neef*

5 De vlucht

- 59 De amazone
- 62 *Katharina Schratt*
- 65 *Altijd in beweging*
- 65 Schoonheidscultus
- 69 Het album met klassieke schoonheden
- 70 *Het drama van Mayerling*
- 73 Authentieke portretten
- 74 Wandelkleding in plaats van haute couture
- 74 Vlucht voor vreemde blikken
- 75 Vrouw in het zwart
- 75 Toevluchtsoorden
- 78 *De Hermesvilla*
- 79 Titania
- 80 Op reis
- 83 *Zwitserland*
- 84 Doodsverlangen
- 85 *De laatste maanden*
- 88 De aanslag
- 89 *De moordenaar Luigi Lucheni*
- 90 *Na de dood*
- 91 De begrafenis
- 92 *Dodenmasker*
- 93 Lucheni staat terecht

6 'In strengstem Incognito'

- 95 Keizerin Elisabeth in Nederland
- 96 Het eerste verblijf in Nederland
- 105 Het tweede verblijf in Nederland
- 111 Bronnen en geraadpleegde literatuur
- 112 Personenregister

Voorwoord

Geen enkele vorstin is postuum zo'n icoon geworden als keizerin Elisabeth. Pas lang na haar dood werd 'Sisi', dankzij een geromantiseerde biografie en de wereldberoemde films met Romy Schneider in de hoofdrol, een internationaal commercieel product. Deze mythische figuur heeft, historisch gezien, echter weinig te maken met keizerin Elisabeth. Sisi was tijdens haar leven voor veel mensen nauwelijks interessant.

In deze publicatie worden de resultaten van het jarenlange onderzoek van historica Katrin Unterreiner, destijds conservatrice van het Sisi Museum in de Hofburg in Wenen, in boekvorm gepresenteerd. Dit boek werpt een nieuw licht op de excentrieke keizerin, met als uitgangspunt de moordaanslag. Deze speelde een doorslaggevende rol in het ontstaan van de icoon Elisabeth. De belangrijkste keerpunten in haar leven en vooral haar persoonlijke ontwikkeling worden nader bekeken. Zoals haar verlovings- en het vermeende liefdeshuwelijk met keizer Franz Joseph, haar rol als keizerin van Oostenrijk en haar verzet tegen de strenge hofetiquette. Maar ook de toenemende vlucht voor zichzelf die uitmondde in een schoonheidscultus, slankheidswaan, sportieve topprestaties en dweperige poëzie komen aan de orde.

Verder wordt de rusteloze keizerin gevolgd tijdens haar reizen - weg van het hof - tot en met haar begrafenis op 17 september 1898. Om dichterbij Elisabeths denkwereld te komen en om haar zelf te laten 'spreken', zijn er citaten uit haar brieven en literaire nalatenschap toegevoegd. Het beeld van de privépersoon Elisabeth wordt verder zo getrouw en authentiek mogelijk geschetst door mensen uit de naaste omgeving van de keizerin zoals haar echtgenoot Franz Joseph, hun dochter Marie Valerie, de hofdames Marie Festetics en Irma Sztáray en Elisabeths Griekse voorlezer Constantin Christomanos.

Dankzij nieuwe bronnen, zoals het dagboek van haar belangrijkste lakei Leopold Alram, die de keizerin gedurende vele jaren op haar reizen begeleidde, is het mogelijk nog dichterbij de mens Elisabeth te komen. Zo laat deze biografie zien hoe belangrijk het is clichés nader te onderzoeken om uiteindelijk de feiten te kunnen achterhalen.

Door middel van aanvullende thema's krijgt u achtergrondinformatie over personen, gebeurtenissen, landen en paleizen die een rol hebben gespeeld in het leven van Sisi, maar die in sommige gevallen ook van invloed zijn geweest op haar gedrag. Zoals bijvoorbeeld de dramatische zelfmoord van haar zoon Rudolf. Zijn dood raakte de keizerin zo diep, dat ze vanaf dat moment uitsluitend in het zwart gekleed ging en praktisch onbenaderbaar werd.

De door ondergetekende verzorgde thema's in dit boek zijn herkenbaar aan de afzonderlijke kaders die zijn voorzien van een steunkleur.

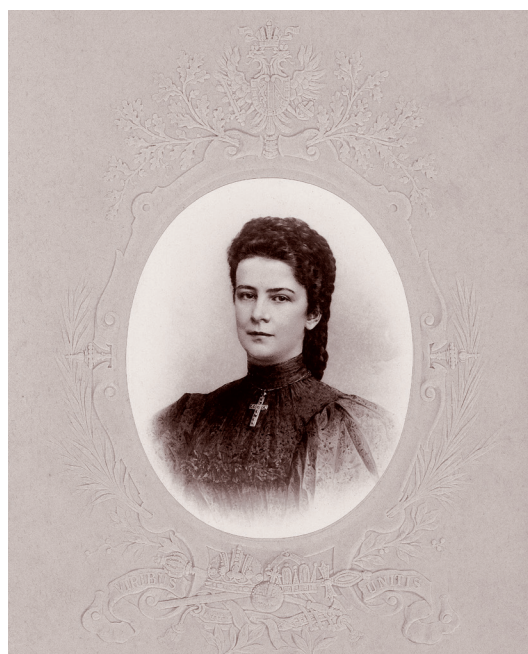
In Paleis Het Loo Nationaal Museum in Apeldoorn vindt van 10 april 2015 tot en met 27 september 2015 de tentoonstelling *Sisi, sprookje & werkelijkheid* plaats. Speciaal voor deze expositie heeft Anne-Dirk Renting, bibliothecaris en conservator van Paleis Het Loo, onderzoek gedaan naar het verblijf van keizerin Sisi in Nederland. De resultaten van zijn onderzoek zijn in hoofdstuk 6 opgenomen.

Net als de tentoonstelling op Het Loo gaat dit boek de confrontatie aan met mythe en werkelijkheid. Was het leven van Sisi inderdaad zo sprookjesachtig? Wie is deze vrouw die 117 jaar na haar dood nog steeds tot de verbeelding spreekt? Deze biografie probeert hier een antwoord op te geven.

Gendringen, januari 2015
Patric Aalders

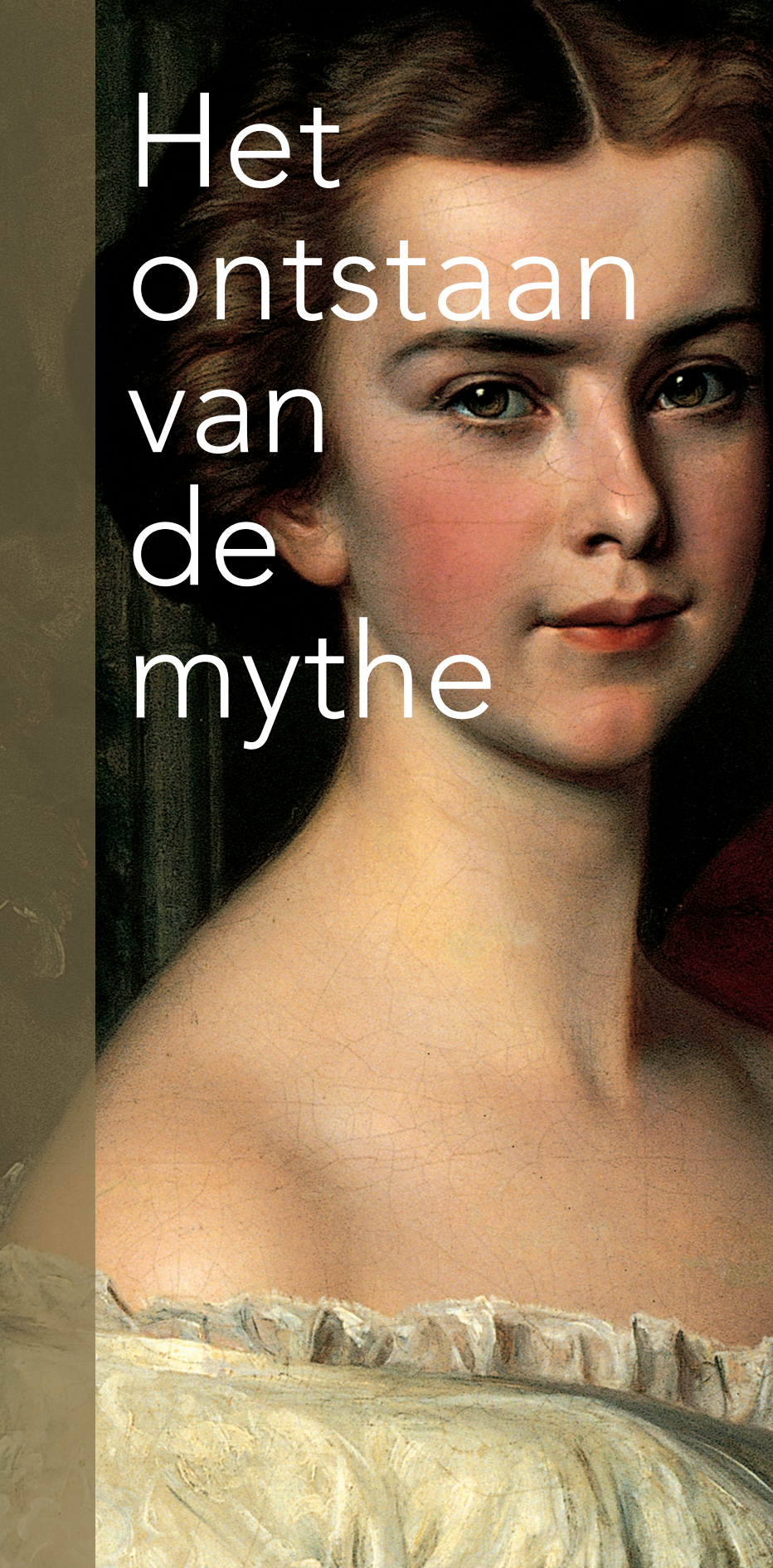
↑ Ontwerp van Edmund Hellmer voor het standbeeld voor Elisabeth in Hellbrunn, Salzburg. (Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges. m.b.H. Fotografie: Lois Lammerhuber)

← Herdenkingsfoto van keizerin Elisabeth; een door Carl Pietzner postuum geretoucheerde foto van Ludwig Angerer uit 1868/69.

↑ Elisabeth als verloofde op zestienjarige leeftijd; schilderij, anoniem, 1853/54.

Het ontstaan van de mythe

Sisi of Sissi

Patric Aalders

Uit de brieven van onder anderen Franz Joseph en aartschertogin Sophie blijkt dat Elisabeth in familiekring 'Sisi' wordt genoemd en deze schrijfwijze is ook in haar eigen brieven vastgelegd. Tijdens haar leven is dit natuurlijk een koosnaam, die alleen haar familie gebruikte. Officieel en voor buitenstaanders blijft het in die tijd Elisabeth.

Bij nadere bestudering van enkele brieven van de keizerin door grafologen, is vastgesteld dat zij deze signeert met 'Lisi'. Hieruit trekken de experts de conclusie dat Elisabeth haar brieven met zowel Lisi als met Sisi ondertekent. De naam Lisi komt echter minder vaak voor.

Het tegenwoordig zo populaire Sisi is bij het grote publiek voor het eerst algemeen bekend geworden door de filmtrilogie met Romy Schneider. In deze films is echter de naam 'Sissi' gebruikt. Ook zijn er enkele andere varianten zoals 'Sisy' en 'Sissy' ontstaan.

↑ De kist van keizerin Elisabeth wordt uit hotel Beau Rivage in Genève gedragen. (IMAGNO/ÖNB)

De dood

Op 10 september 1898 schokt het nieuws Europa: keizerin Elisabeth van Oostenrijk vermoord! Elisabeths tragische dood betekent het einde van een bewogen, ongelukkig en vaak verkeerd begrepen leven van een buitengewone persoonlijkheid. Tegenwoordig herinnert men zich 'Sisi' als een zeer mooie, ongedwongen en misschien extravagante keizerin. Bijna iedereen ziet daarbij de betoverende, jonge Romy Schneider voor zich, uit de beroemde 'Sissi'-films uit de jaren vijftig. Met de historische keizerin Elisabeth heeft zij echter weinig van doen. Hoe ontstond deze 'Sisi-mythe'? Hoe kwam het dat het dweperige, jonge meisje uitgroeide tot een ontgoochelde, rusteloze zoekende die sterk verlangde naar de dood? Hoe kwam het dat een persoon, voor wie haar tijdgenoten zich weinig interesseerden, lang na haar dood een dergelijk icoon werd?

De moord op de keizerin – het tragisch einde van een ongelukkig leven – droeg ongetwijfeld in belangrijke mate bij aan het ontstaan van de mythe, die Elisabeth echter al tijdens haar leven in gang gezet had door haar onconventionele levensstijl.

De icoon

Als ein strahlendes und poetisches Bild wird in der Geschichte das Andenken an die schmerzreiche, schönheitsbegeisterte Fürstin fortleben. Und das sie nicht im Bette starb, an Krankheit oder Altersschwäche, sondern zusammenstürzte unter dem Todesstreich eines fanatischen Irren, gerade als sie den Fuß auf die Schiffsbrücke setzte zu einer neuen Fahrt in die geliebte Naturpracht

→ De vermoedelijk laatste foto waarvoor de keizerin geposeerd heeft, is van Ludwig Angerer uit 1868/69. (IMAGNO/ÖNB)

← Foto uit omstreeks 1910 van Franz Joseph in uniform. (IMAGNO/ Austrian Archives)

*hinein – das wird – so erschütternd traurig es ist,
so hassenswert die Tat, die es verschuldet -, das wird
jenes Bild mit einem tragischen Zauber umschweben.
Vom Grau des Alltags hebst du dich ab für alle Zeiten
- eine Gestalt in leuchtendem Schwarz -,
Elisabeth von Österreich!*

Bertha von Suttner

[Als een stralend en poëtisch portret zal in de geschiedenis de herinnering voortleven aan de vorstin, rijk aan smarten en met schoonheid bezielde. En dat ze niet in bed stierf, aan ziekte of ouderdomszwakte, maar in elkaar zakte vanwege de doodsteek van een fanatieke geesteszieke, net toen ze haar voet op de scheepsbrug zette voor een nieuwe vaart door de geliefde pracht van de natuur – dat zal – zo aangrijpend treurig als het is, zo verfoeilijk de daad die er schuld aan is -, dat zal dat portret met een tragische bekoorlijkheid omzweven.

Uit de somberheid van alledag verhef je je voor eeuwig en altijd - een gestalte in schitterend zwart -, Elisabeth van Oostenrijk!]

Bertha von Suttner

Hoe werd Elisabeth eigenlijk door haar tijdgenoten gezien? Historische krantenberichten bewijzen dat zij tijdens haar leven niet de door alles en iedereen geliefde, bejubelde, mooie keizerin was die de voorpagina's vulde. Feit is dat over Elisabeth, die zich al zeer vroeg onttrok aan haar openbare rol als keizerin en de laatste jaren zelden in Wenen verbleef, niet vaak iets werd vermeld. Men wist weinig over haar leven, zag haar maar af en toe bij openbare gelegenheden en

legde haar teruggetrokkenheid uit als oververmoeidheid vanwege haar gezondheidstoestand. Bovendien was een open, kritische gedachtewisseling met de keizerin bijna niet mogelijk omdat de kranten binnen de monarchie een strenge censuur ondergingen voor wat betreft het keizerlijk huis. Keizer Franz Joseph speelde veruit de belangrijkste rol: de bevolking had de 'goede oude keizer' in haar hart gesloten, dus hij kreeg alle sympathie. Dat bewezen ook de openbare reacties na de dood van de keizerin, waarbij het medeleven boven alles uitging naar de keizer, die na de dood van de troonopvolger opnieuw een zware beproeving moest doorstaan.

In aristocratische kringen keurde men veel duidelijker de totale desinteresse van de keizerin af. Ze kwam haar monarchistische verplichtingen nauwelijks na en plaatste haar persoonlijke interesses daarentegen op de voorgrond. De situatie veranderde plotseling toen men na de tragische moord op Sisi ging inzien, dat haar verhaal goed te verkopen was: de jonge, schuchtere prinses die plotseling keizerin wordt en zich als vrijheidslievende persoonlijkheid zeer moeilijk ondergeschikt kan maken aan de strenge hiërarchie en het ceremonieel van het hof. De keizerin die zich tot een wonderschone en zelfbewuste vrouw ontwikkelt, uit haar gouden kooi ontsnapt en haar eigen onafhankelijke leven begint, maar desondanks ongelukkig is en op een tragische manier om het leven komt. Zo werd Elisabeth postuum gemaakt tot een bewonderde, onbaatzuchtige en goede keizerin. Een kritische uiteenzetting van haar tegenstrijdige persoonlijkheid, egocentrisme en egomanie is volledig buiten beschouwing gelaten en daarmee werd een verkeerd beeld naar buiten gebracht.

→ Gedenkblad
van keizerin
Elisabeth met
zicht op Elisabeths
'Odysseus-eiland' bij
Korfoe.
(IMAGNO/ÖNB)

[...] Na een afwezigheid van een aantal weken uit Wenen, is de keizerin-koningin gisterenmorgen vroeg onder begeleiding van opperhofmeester graaf Bellegarde, hofdame gravin Sztáray en een klein gevolg uit Bad Schwalbach, op station Penzing aangekomen. Ongeveer vijftien minuten voor aankomst van de trein reed de keizer voor, begeleid door enige vleugeladjudanten, en begaf zich meteen op het perron. Toen de trein stopte, trad de keizer-koning aan de hofsalonwagen aan, waar op het platform de keizerin verscheen. De keizerin was in Kissingen en Schwalbach zichtbaar opgeknapt; ze droeg een eenvoudig zwart reistoilet en een rond, zwart hoedje met opgeslagen sluier. De keizer ondersteunde de hoge vrouw bij het uitstappen, begroette haar hartelijk en reed, nadat hij ook de begeleiders begroet had, aan de zijde van de keizerin-koningin in een open koets naar het slot in Lainz, waar de hoge vrouw een aantal weken denkt te verblijven [...].

Agramer Zeitung, 10 juli 1879
(Agram is het huidige Zagreb)

Naar aanleiding van het verblijf van de keizerin in Venetië, in de winter van 1861/1862, bericht de *Wiener Bote* vanuit Venetië:

[...] Gesteund door het heerlijke weer heeft Hare Majesteit de Keizerin op de 26e van de vorige maand (november) 's ochtends de 'Koningin van de Adriatische Zee' begroet. De ontvangst was niet uitbundig maar des te hartelijker, zoals te verwachten was vanwege de sympathie voor de hoge vrouw die overal de harten stal, en waaraan ook de gemoedelijke oproep tot de bevolking door de plaatselijke overheid bijgedragen zal hebben [...].

Naar aanleiding van het verblijf van de keizerin in Sassetôt bericht de *Morgenpost*:

[...] De duidelijke verbetering van de toestand van Hare Majesteit de Keizerin houdt zonder onderbreking aan. Haar krachten zijn iets toegenomen. De directeur van

de spoorwegen, Ritter von Klaua, is via een telegrafische oproep in Wenen aangekomen; hij zal de leiding hebben over de hoftrain waarmee de keizerin Normandië gaat verlaten. De keizerin zal zich twee dagen in Parijs ophouden en dan niet bij de Oostenrijkse ambassade, maar in Hotel Bristol overnachten [...].

Morgenpost, 21 september 1875

Tijdens haar leven was er maar weinig interesse voor de teruggetrokken of beter gezegd 'eigenaardige' keizerin. Maar na Elisabeths dood werden de commerciële mogelijkheden ontdekt van de ongelukkige, mooie keizerin die tragisch om het leven was gekomen. In rap tempo werden ontelbare gedenkbeelden en -penningen en andere memorabilia die aan Sisi herinnerden verspreid. Typisch is dat bij gebrek aan voorbeeld geen authentiek portret als voorbeeld werd gebruikt voor de al snel gewilde verzamelobjecten. Via fotomontage en -bewerkingen werd een fantasiebeeld geschapen dat met Elisabeth maar weinig van doen had. Hiervoor werd de laatste foto van de keizerin gebruikt die door Ludwig Angerer in zijn studio werd vervaardigd in 1868/69 toen zij begin dertig was. Met behulp van retouches verouderde Elisabeth onopvallend, werden haar kleding en kapsel aan de mode aangepast – en klaar was de afbeelding van de keizerin die zo nooit had bestaan.

Parallel daaraan verschenen in de jaren twintig de eerste vervolgmans over keizerin Elisabeth. Deze werden de basis voor alle latere vertellingen over de geschiedenis van de keizerin. Voor de eerste keer werd verteld over het romantische liefdeshuwelijk dat, althans vanuit Elisabeth gezien, nooit heeft bestaan. Voor het eerst werd Elisabeth beschreven als bejubelde en door haar volk geliefde keizerin, wat net zo min overeenkwam met de feiten.

Desondanks – of juist daardoor – was het verhaal een groot succes en inspireerde enige jaren later Ernst Decsey en Gustav Holm tot het blijspel *Sissys Brautfahrt*. Dit diende weer als voorbeeld voor Ernst en Hubert Marischka's operette *Sissy* die in 1932 in première ging. Ongeveer twee decennia later maakte Marischka met het materiaal de film waarmee de jonge Romy Schneider als betoverende 'Sissi' het hart van een miljoenenpubliek stal.

Elisabeth in de film

In de vroege films uit de jaren twintig en dertig speelde Elisabeth slechts bijrollen in films over keizer Franz Joseph of kroonprins Rudolf. Ze kwam daarin dan ook niet voor als jonge liefvallige keizerin, maar als volwassen vrouw. Pas met Ernst Marischka's 'Sissi'-trilogie uit de jaren vijftig werd Elisabeth de wereldwijd bekende en bewonderde 'Sissi'. Daaraan droeg vooral de jonge Romy Schneider bij, die tot op heden het beeld heeft bepaald van een jonge, schattige, ongedwongen Sissi. Een beeld dat echter maar weinig overeenkomt met het daadwerkelijke karakter van keizerin Elisabeth. Veelzeggend is dat het derde deel van de Sissi-films eindigt precies op het moment dat Elisabeth losbreekt uit haar rol als keizerin en echtgenote, en een onafhankelijk leven doorzet volgens haar eigen denkbeelden. Dit deel van haar leven paste slecht in

↑ Aandenken aan keizerin Elisabeth; geschilderd op zijde naar de laatste foto van Ludwig Angerer, 1868/69. (IMAGNO/ÖNB)

185 cm folio, II. Kapitel

185 cm folio, II. Kapitel

↑ Die junge Kaiserin, pentekening voor een Elisabeth-roman in het Kleine Volksblatt, 25 september 1933. (Schloss Schönbrunn Kultur- und Betriebsges m.b.H. Fotograaf: Lois Lammerhuber)

het beeld van de liefhebbende echtgenote, onbaatzuchtige moeder en vrijgeveige keizerin, die bezorgd is om het welzijn van haar volk en snel de harten van mensen veroverd. Het werd daarom gewoon weggelaten. Deze omstandigheid droeg eraan bij dat wereldwijd vooral de romantische liefdesgeschiedenis en het beeld van een geliefde keizerin bekend werd. Tot op de dag van vandaag wordt veelal aangenomen dat Elisabeth vroeg gestorven is, omdat men niets weet over haar latere leven.

Nog één keer trad Romy Schneider als keizerin op in een film. Regisseur Luchino Visconti liet in *Ludwig II* een grillige, afstandelijke Elisabeth zien, die niets meer gemeen had met de bekoorlijke Sissi uit de jaren vijftig. Bij Visconti was Elisabeths neef Ludwig II het middelpunt. Deze in 1972 gedraaide film, toont slechts een momentopname van de keizerin. Laten we dus op zoek gaan naar de historische Elisabeth!

→ Filmaffiche voor het tweede deel van Ernst Marischka's 'Sissi'-trilogie. (Collectie Wienbibliothek im Rathaus, Plakatsammlung)

KOOP

Sascha-Film zeigt
ROMY SCHNEIDER
KARLHEINZ BÖHM
in dem
ERNST MARISCHKA-
Farbfilm

Sissi, die junge Kaiserin

Magda Schneider, Gustav Knuth, Vilma Degischer

*Josef Meinrad, Erich Nikowitz, Senta Wengraf, Ivan Petrovich,
Walther Reyer, Karl Fochler, Richard Eybner, Josef Egger u.v.a.*

Musik: Anton Profeo • Fachfotografie: Bruno Mondé

BUCH UND REGIE: ERNST MARISCHKA

Produktionsleitung: Karl Ehlich • Farbe: Agfacolor

© 1955 ERNST MARISCHKA